

اتحادیه اروپا
و بحث حمایت از داده‌های شخصی و حریم
خصوصی در ارتباطات الکترونیکی

دکتر محمدتقی کروی

با همکاری:

مرکز تحقیقات مخابرات ایران

Iran Telecommunication Research Center

نشر یقه ۱۳۸۴

کروبی، محمدتقی، ۱۳۴۶

اتحادیه اروپا و بحث حمایت از داده‌های شخصی و حریم خصوصی در ارتباطات الکترونیکی /
محمدتقی کروبی: [به سفارش] مرکز تحقیقات و مخابرات ایران - تهران: بقیه، ۱۳۸۴.

ISBN: 964-6887-51-1

ص ۴۲۴

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

Mohammad Taghi Karoubi.

ص.ع. به انگلیسی:

CEV and the question of privacy and protection in electronic communication

ولزده نامه.

کتابنامه، ص ۴۱۱؛ همچنین به صورت زیر نویس.

۱. کامپیوترها -- قوانین و مقررات -- کشورهای اتحادیه اروپا. ۲. تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات. ۳.

حریم شخصی -- قوانین و مقررات. ۴. کامپیوترها -- ایمنی اطلاعات. ۵. تکنولوژی اطلاعات --

قوانین و مقررات. ۶. اینترنت -- اقدامات تأمینی. الف. عنوان.

کتابخانه ملی ایران ۹۵۹/۵/ک ۳۴۳/۴۰۹۹۹ KJE

م ۸۴-۳۰۷۸۸

اتحادیه اروپا و بحث حمایت از داده‌های شخصی و حریم خصوصی در ارتباطات الکترونیکی

تألیف: دکتر محمدتقی کروبی

با همکاری: مرکز تحقیقات مخابرات ایران

ناشر: بقیه

چاپ اول: پاییز ۱۳۸۴

ویراستار: دکتر محمدتقی کروبی

طرح جلد: حمیدرضا رحمانی

حروف‌نگار: خسرو طهماسبی

صفحه‌آرا: مرتضی انصاف‌منش

چاپ و صحافی: رامین

شمارگان: ۱۱۰۰

قیمت: ۴۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۶۴-۶۸۸۷-۵۱-۱

نشانی: میدان هفتم‌تیر، نیش کوچه شریف، پلاک ۷۹، طبقه اول، تلفن: ۸۸۳۲۰۹۰۵

Email: nashreboghe@yahoo.com

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	پیشگفتار
۱۵	مقدمه
	فصل اول: جستاری بر ابعاد حقوقی محیط سایبر
۲۵	۱. تجارت الکترونیک
۲۹	۲. حریم خصوصی
۳۳	۳. حقوق مالکیت های معنوی
۳۷	۴. حقوق کیفری
۴۲	۵. مسئولیت مدنی
۴۸	۶. آزادی اطلاعات
۵۱	۷. اسپم
	فصل دوم: دستورالعمل حمایت از داده ها ۱۹۹۵ اتحادیه اروپا
۸۴	۱. جایگاه قانونی دستورالعمل ۹۵/۴۶ و بحث نظارت
۹۴	۲. انتقال داده ها
۱۰۰	۳. پردازش داده های شخصی و تصمیم دادگاه اروپایی
۱۲۰	۴. پردازش و انتقال داده ها به کشورهای ثالث

۸ اتحادیه اروپا و بحث حمایت از داده‌های شخصی

۵. انتقال قراردادی داده‌ها ۱۳۴
۶. منابع انسانی ۱۳۸
۷. اشتغال و بحث پردازش و انتقال داده‌ها ۱۳۹
۸. کمیسیون و کمیته ۱۴۶

فصل سوم: دستورالعمل حمایت از داده‌های ارتباطات مخابراتی ۱۹۹۷ اتحادیه اروپا

۱. اهداف و تعاریف ۱۵۶
۲. امنیت و محرمانگی ارتباطات مخابراتی ۱۵۹
۳. پردازش داده‌ها و اهداف تجاری ۱۶۲
۴. تماس‌های ناخواسته در ارتباطات مخابراتی ۱۶۵

فصل چهارم: دستورالعمل حمایت از داده‌ها در ارتباطات الکترونیکی ۲۰۰۲ اتحادیه اروپا

۱. اهداف و تعاریف ۱۷۳
۲. امنیت و محرمانگی ۱۷۵
۳. داده‌های ترافیکی ۱۸۴
۴. هویت تماس گیرنده و داده‌های مکانی ۱۸۷
۵. زمان یا محل ثبت اطلاعات ۱۹۰
۶. انتشار فهرست مشترکان ۱۹۲
۷. ارتباطات درخواست نشده ۱۹۵

فصل پنجم: حمایت از داده‌های فزاینده در پرتو دستورالعمل‌های اتحادیه اروپا

۱. پردازش داده‌ها و مبنای قانونی ۲۰۰
۲. تمهیدات و پردازش داده‌ها توسط شرکت‌های وابسته ۲۰۶
۳. قانون بازاریابی مستقیم: ایمیل‌های ناخواسته ۲۱۰

فصل ششم: ارتباطات الکترونیکی و حریم خصوصی ۲۰۰۳ انگلستان

۱. تعاریف و امنیت سرویس ارتباطات الکترونیک ۲۱۸
۲. محرمانگی و محدودیت‌های پردازش داده‌های ترافیکی و مکانی ۲۲۰

فهرست ۹

۳. دریافت صورتحساب و حریم خصوصی ۲۲۴
۴. هویت خط تماس گیرنده ۲۲۵
۵. بازاریابی یا استفاده از تماس های سردکار و یا ناخواسته ۲۲۷
- نتیجه گیری ۲۳۱

ضمائم:

۱. قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان ۱۳۴۸ ۲۴۵
۲. قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم افزارهای رایانه ای ۱۳۷۹ ۲۵۵
۳. قانون تجارت الکترونیکی ۱۳۸۲ ۲۶۱
۴. کنوانسیون حمایت از افراد در پرده اش خودکار داده های شخصی ۲۸۹
۵. دستورالعمل ۹۵/۴۶/EC پارلمان اروپا و «شورا» ۳۰۳
۶. دستورالعمل ۹۷/۶۶/EC پارلمان اروپا و «شورا» ۳۳۷
۷. دستورالعمل ۰۲/۵۸/EC پارلمان اروپا و «شورا» ۳۴۹
8. EU Directive on the Protection of individuals with Regards to the Processing of Personal Data (1995)
9. EU Directive on the Data Protection in Telecommunications (1997)
10. EU Directive Concerning the Processing of Data and the Protection of Privacy in Electronic Communication Sector: (2002)
۱۱. منابع و مأخذ ۴۱۱
12. Glossary

پیشگفتار

گسترش چشمگیر فن آوری ارتباطات و اطلاعات بویژه اینترنت در چند سال اخیر تغییرات اساسی در زندگی و تعاملات انسان‌ها ایجاد کرده است. سیستم‌های حقوقی با پذیرش این حقیقت که قانون یک اصل مسلم و لایتغیر نمی‌باشد و کمال و نقص قوانین در عمل و در قبال مسائل مطرح شده مشخص می‌شود، در قبال چالش‌های این فن آوری به نوسازی قوانین و مقررات و ضوابط اداری اقدام نمودند.

این باور نزد قانون‌گذار کشورهای پیشرفته نهاده شده گردیده که همزمان با پیشرفت علم و تکنولوژی در زمینه‌های مختلف باید قوانین لازم جهت پاسخگویی به مسائل و معضلات را تهیه و تدوین کرد. در محیط سایبر مسائل متعددی از جمله حریم خصوصی اشخاص در پردازش و انتقال داده‌های شخصی، تجارت الکترونیک، حقوق مالکیت‌های معنوی، مسئولیت مدنی، گردش آزاد اطلاعات، صلاحیت، جرایم و مجازات‌ها و ... مطرح می‌باشد که هر کدام نیازمند مطالعه‌ای جامع و دقیق می‌باشد. در این مطالعه حریم خصوصی در پردازش و انتقال داده‌های شخصی که خطر

نقض آن در محیط سایبر بسیار زیاد می‌باشد، مورد توجه واقع شده است. حریم خصوصی حق همه افراد می‌باشد. حمایت صریح قانونی لازمه اعمال این حق است. این حق در اسناد متعدد بین‌المللی از جمله اصل ۱۲ اعلامیه جهانی حقوق بشر، ماده ۸ کنوانسیون اروپائی حقوق بشر در آزادی‌های اساسی و ماده ۱۷ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی به رسمیت شناخته شده و مورد حمایت قرار گرفته است.

قانون اساسی جمهوری اسلامی نشأت گرفته از فقه پویای امامیه در اصول ۲۲ و ۲۵ این حق را مورد حمایت قرار داده است. نادیده گرفتن حریم خصوصی افراد موجب فرمان ۸ ماده‌ای امام در اوایل انقلاب گردید. این حق در فرمان امام به شدت مورد حمایت قرار گرفت. با وجود جایگاه رفیع حق حریم خصوصی اشخاص در شریعت اسلامی، قانون اساسی، قوانین عادی (به‌طور ضمنی) و فرمان امام شاهد نقض حریم خصوصی اشخاص به‌طور گسترده در دو دهه گذشته بوده و هستیم. بعبارت دیگر انقلاب اسلامی علیرغم توفیقات بسیار در به رسمیت شناختن حقوق و آزادی‌های اساسی مردم، نتوانست این میراث نامبارک نظام گذشته را با لحاظ کردن اصول قانون اساسی و موادی در قوانین عادی بزداید. بنابراین به درستی می‌توان ادعا کرد خلأ تقنینی در به رسمیت شناختن این حق و معین کردن مجازات برای متجاوزین در قوانین عادی کشور به شدت حس می‌گردد.

در این کتاب تلاش شده نگرش پارلمان اروپا و شورا در بحث حمایت از داده‌های شخصی افراد از سال ۱۹۹۵ به بعد که منجر به تصویب دستورالعمل‌های ۹۵/۴۶/EC، ۹۷/۶۶/EC و ۰۲/۵۸/EC گردید، مورد بحث و

بررسی قرار گیرد. دستورالعمل‌های فوق‌الذکر با ارجاع مستقیم به معاهده اتحادیه اروپا به حمایت از داده‌های شخصی و حقوق بنیادین افراد مبادرت نمودند و محدودیت‌های بسیاری در آزادی به حدوحصر سازمان‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات فعال در اروپا ایجاد نمودند. همچنین دول عضو متعهد شدند قوانین و مقررات داخلی (ملی) را مطابق با دستورالعمل‌ها مصوب نمایند. این کتاب همچنین هدف دارد چشم‌اندازی واقع‌بینانه از روند قانون‌گذاری در دول عضو از هر دو سیستم کلاسیک حقوقی، کامن‌لا و رومی ژرمن که موظف به اتخاذ تدابیر مشابهی در قبال مسائل مطرح این تکنولوژی شدند، ارائه دهد. از آنجا که اهمیت موضوع در تهیه و تدوین قوانین، مهم و عین و پیش از عمیق‌تر شدن فاصله موجود، اقدام عاجل و پذیرد.

در پایان لازم می‌دانم به این نکته اشاره کنم که انجام این مطالعه بدون همکاری عزیزانی امکان‌پذیر نبود. لذا تشکر خالصانه خود را نسبت به تمامی آنان بویژه دکتر صدری ریاست محترم مرکز تحقیقات مخابرات، دکتر اقبال، دکتر یزدیان و مهندس فشارکی از گروه مطالعات راهبردی مرکز تحقیقات مخابرات، دوست گرامی آقای دزیانی، پرفسور جری جان استون و پرفسور مایک فن تاک از دانشگاه Hull انگلستان و نهایتاً از تمامی عزیزان در مؤسسه مطالعاتی چکاد پارسیان بویژه آقای طهماسبی که در تایپ و روخوانی کتاب نهایت دقت را به خرج دادند، اعلام می‌دارم.

محمدتقی کروبی

شهریور ۱۳۸۴

مقدمه

فن آوری اطلاعات و ارتباطات در هزاره سوم به تکوین ساختاری جدید از روابط اجتماعی افراد پرداخته است. گسترش اینترنت و رایانه که از بزرگترین تحولات تکنولوژی محسوب می گردد، تغییرات اساسی در زندگی امروز اشخاص و تعاملات آنان ایجاد کرده است. سیستم های حقوقی که ثبات و دوام خصوصیت اصلی آنها محسوب می شود در قبال این فن آوری به چالشی اساسی فرا خوانده شدند. درحقیقت تکنولوژی حاضر در کنار ایجاد فرصت های جدید در ابعاد مختلف زندگی افراد، مخاطرات جدیدی نیز در روابط آنها ایجاد کرده است، فلذا پا به پای پیشرفت تکنولوژی در عرصه های مختلف، کمال و نقص قوانین در عمل مشخص شده و بدون شک در آینده نیز مشخص تر خواهد شد. نظام های حقوقی کلاسیک، کامن لا و رومی ژرمن با درک شرایط خاص این محیط به نوسازی قوانین، مقررات و ضوابط اداری مطابق با تحولات حادثه پرداخته اند. به طور مثال انگلستان بنیانگذار سیستم حقوقی عرفی و ایالات متحده آمریکا منبعث از این سیستم، با عنایت به ویژگی های خاص

نظام حقوقی کامن لا، اقدامات تقنینی مناسبی در این زمینه انجام داده‌اند. روند قانون‌گذاری در پاسخ به پیشرفت تکنولوژی ارتباطات الکترونیکی در همه سیستم‌های حقوقی بدون توقف در حال حرکت می‌باشد و این حقیقت در حال اتفاق، بیانگر این نکته می‌باشد که هرچه تعلل و تسامح در تهیه و تدوین قوانین و مقررات لازم این حوزه بنمائیم، فاصله موجود میان نظام حقوقی ایران با سایر نظام‌های حقوقی بیشتر و عمیق‌تر خواهد شد.

این مطالعه در نظر دارد با پرداختن به وضعیت حقوقی فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در بحث حمایت از داده‌های شخصی در پرتو کنوانسیون حمایت از افراد در پردازش خودکار داده‌های شخصی ۱۹۸۱ و دستورالعمل‌های پارلمان اروپا و شورا از ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۲، چشم‌اندازی واقع‌بینانه از روند قانون‌گذاری در این اتحادیه که کشورهای تابع دو نظام کامن لا و رومی ژرمن را موظف به اتخاذ تدابیر مشابه در قبال این تکنولوژی نموده، ارائه نماید. شاید از این گذر بتوان اهمیت موضوع و جایگاه حمایت از داده‌های شخصی در نظام حقوقی کشورمان را یادآوری کرد.

اتحادیه اروپا که پس از فروپاشی بلوک شرق اقتدار ویژه‌ای در عرصه‌های سیاسی و اقتصادی جامعه بین‌الملل پیدا نمود، امروزه تلاش بر ایفای نقش ویژه‌ای در شکل‌گیری معاهدات بین‌المللی با محوریت مباحث

حقوق بشری می‌نماید.^۱ در حقیقت سعی سران این اتحادیه بر این است که در ابتدا، استاندارد حقوقی مورد حمایت خود در زمینه حقوق بشر را در قلمرو کشورهای عضو اعمال نمایند و سپس آن را به سایر کشورها بر اساس معیارهای مندرج در معاهده اتحادیه اروپا و کنوانسیون حقوق بشر اروپایی تسری دهند. موقعیت ویژه کشورهای عضو این اتحادیه موجب جذب سرمایه‌های مادی و معنوی سایر کشورها از جمله جذب نخبگان و سرمایه‌های اقتصادی شده است. مزیت‌های فراوانی از جذب سرمایه‌های سایر ملل اعم از مادی و معنوی عاید دول عضو این اتحادیه به‌طور عام و کشورهای قدرتمند و با نفوذ به‌طور خاص گردیده است.

امروزه بهره‌وری از اندیشه، خرد، دانش، تخصص و سرمایه‌های مادی سایر ملل بر کسی پوشیده نیست - نکته‌ای که سیاستمداران و خردورزان این اتحادیه با وقوف کامل به آن، قدم‌های لازم را در جهت امحاء موانع این حوزه برداشته‌اند. در این راستا، صرف‌نظر از سازمان‌ها، شرکت‌ها و

۱- اتحادیه اروپا در اول ماه می ۲۰۰۴ با پذیرش ۱۰ عضو جدید قلمرو خود را به مرز ۲۵ کشور شامل بلژیک، فرانسه، هلند، لاتویا، دانمارک، ایرلند، ایتالیا، لوگزامبورگ، آلمان، اسلواکیا، بریتانیا، یونان، اسپانیا، پرتغال، اطریش، فنلاند، سوئد، لیتوانی، جمهوری چک، قبرس، استونی، مالت، لهستان، مجارستان و اسلوانی رساند. در باب نظام حقوقی کشورهای عضو این اتحادیه باید اذعان کرد که تفاوت ماهوی میان قوانین و مقررات ۱۰ عضو جدید اتحادیه اروپا با سایر اعضاء در حوزه‌های مختلف از جمله موارد مرتبط با محیط سایر وجود دارد. اتحادیه اروپا اعضای جدید را موظف نمود با همکاری کشورهای قدرتمند این اتحادیه، تلاش خود را معطوف به اصلاح و بازنگری قوانین به هدف هماهنگ‌سازی با معیارهای این اتحادیه نماید.

مؤسسات مختلف کشورهای عضو این اتحادیه، مهاجرت سرمایه‌ای سایر کشورها نیز منجر به افزایش چشمگیر سازمان‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات کشورهای دیگر، مستقر در اتحادیه اروپا شده است.

قانون‌گذار اتحادیه اروپا، براساس پیمان این اتحادیه و اصول مورد احترام و پذیرش تمامی اعضا، به یکسان‌سازی قوانین، مقررات و ضوابط اداری در تمامی کشورهای عضو توجه خاصی نموده است. از مباحث بسیار مهم و حساس که از چشم تیزبین قانون‌گذار اروپایی به دور نمانده، بحث حقوق و آزادی‌های اساسی افراد در محیط ارتباطات الکترونیکی با پیچیدگی‌های خاص آن می‌باشد که به درستی می‌توان ادعا کرد حرکت پارلمان اروپا در این زمینه از مزیت‌های بیشتری نسبت به قوانین و مقررات سایر کشورها برخوردار است. مباحث مطروحه در محیط سایبر بویژه در دهه پایانی قرن بیستم و تأثیر مستقیم آن بر روابط اشخاص حقیقی و حقوقی و امکان وارد شدن خسارات مادی و معنوی فراوان، پارلمان اروپا را بر آن داشت دستورالعمل‌های الزام‌آوری را در سال‌های ۱۹۹۵، ۱۹۹۷ و ۲۰۰۲ با محوریت حمایت از داده‌های شخصی و حریم خصوصی در محیط مخابراتی و ارتباطات الکترونیکی به تصویب رساند. این دستورالعمل‌ها بر فعالیت کلیه سازمان‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات مستقر در این اتحادیه حکومت می‌کند.^۱ دستورالعمل‌های مصوب اتحادیه اروپا با ارجاع مستقیم به

۱- برای اطلاع بیشتر رجوع کنید به دستورالعمل ۹۵/۴۶/EC. این دستورالعمل در بیست و چهارم اکتبر ۱۹۹۵ به تصویب پارلمان اروپا و شورا رسید و از اکتبر ۱۹۹۸ لازم‌الاجرا شد.

معاهده اتحادیه اروپا و به منظور حراست از داده‌های شخصی و حمایت از حقوق بنیادین افراد، محدودیت‌های بسیاری در آزادی بی‌حد و حصر سازمان‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات ایجاد نموده و کشورهای عضو را به هم‌نوایی کلیه قوانین و مقررات خود با دستورالعمل‌های مصوب، متعهد کرده است.^۱ بر طبق دستورالعمل‌های مصوب پارلمان اروپا و تعهدات پذیرفته شده از سوی دول این اتحادیه، کلیه کشورهای عضو موظف گردیدند در یک پروسه زمانی و با نظارت کمیسیون پارلمان اروپا قوانین، مقررات و ضوابط اداری خود را با الزامات مندرج در دستورالعمل‌های مصوب مرتبط با تحصیل،^۲ پردازش^۳ و انتقال داده‌ها^۴ هماهنگ نمایند.

دستورالعمل ۱۹۹۷ به شماره ۹۷/۶۶/EC در پانزدهم دسامبر ۱۹۹۷ به تصویب پارلمان اروپا رسید و از اکتبر ۱۹۹۸ لازم‌الاجرا گردید. از آنجا که دستورالعمل ۹۷/۶۶/EC پاسخگوی تحولات جدید در تکنولوژی ارتباطات الکترونیکی نبود در جولای ۲۰۰۲ دستورالعمل شماره ۰۲/۵۸/EC به تصویب پارلمان اروپا رسید و از اکتبر ۲۰۰۳ لازم‌الاجرا گردید. برای اطلاع بیشتر از دستورالعمل‌های فوق‌الذکر به ضمائم این کتاب رجوع کنید.

۱- دستورالعمل‌های مصوب پارلمان اروپا و شورا ماحصل کار متخصصین حوزه‌های مختلف در کنار حقوقدانان برجسته و فعال این اتحادیه بوده است. امروزه تمامی اعضای اتحادیه اروپا نسبت به اصلاح و بازنگری در قوانین داخلی خود مسئول شناخته می‌شوند. مفاد قوانین داخلی مصوب نیز باید بر مبنای دستورالعمل‌های مربوطه تعبیر و تفسیر گردد تا به این ترتیب از اجرای یکنواخت قانون اروپایی در تمام کشورهای عضو اطمینان حاصل گردد.

در این کتاب تلاش می‌گردد نکات برجسته و کلیدی دستورالعمل‌های ۱۹۹۵^۱، ۱۹۹۷^۲ و ۲۰۰۲^۳ که با عنایت به مسائل مطروحه در محیط سایبر در پرتو فن‌آوری جدید به تصویب رسیده‌اند و نقش اساسی در فرایند قانون‌گذاری کشورهای عضو این اتحادیه در زمینه حریم خصوصی و حمایت از داده‌ها ایفاء نمودند و نیز تأثیر آن در نظام حقوقی کشورهای فرانسه و انگلستان، مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرند.

برای درک بهتر ابعاد حقوقی متأثر از فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات و وضعیت نظام حقوقی ایران، فصل اول این کتاب تلاش نموده تا بخشی از ابعاد حقوقی این محیط و آثار آن بر روابط اشخاص حقیقی و حقوقی را به اجمال مورد بررسی قرار دهد. در فصل دوم دستورالعمل ۹۵/۴۶ و مباحث مرتبط با آن از جمله جایگاه قانونی انتقال، پردازش و رأی دادگاه اروپایی در قضیه خانم لیند کوئیست^۴، پردازش و انتقال داده‌های شخصی^۵ به کشورهای ثالث^۶، چارچوب بندرگاه امن^۷ و ... مورد بحث واقع شده‌اند. فصل سوم

۱- دستورالعمل شماره ۹۵/۴۶/EC در ژورنال رسمی اتحادیه اروپا *Official Journal of the European Communities* (O.J.U.C) شماره L/28/1 به چاپ رسیده است.

۲- دستورالعمل ۱۹۹۷ مرتبط با حمایت از داده‌ها در ارتباطات مخابراتی در ژورنال رسمی این اتحادیه O.J.U.C. شماره L/24/1 به چاپ رسیده است.

۳- دستورالعمل جدید اتحادیه اروپا ۲۰۰۲/۵۸/EC در ژورنال رسمی این اتحادیه O.J.U.C شماره L/201/37 منتشر شده است.

4- Lindquist

5- processing of personal data and transfer of personal data

6- transfer of personal data to third state

7- Safe Harbor

کتاب حاضر به دستورالعمل ۹۷/۶۶ که به مباحث حوزه مخابرات و ارتباطات و مسائل مطرح، معضلات و مشکلات ناشی از این فن آوری پرداخته، اختصاص یافته است. دستورالعمل ۰۲/۵۸ در کنار تحولات اخیر و به رسمیت شناختن اصل انتخاب^۱ (سلبی^۲ یا ایجابی^۳) در قبال ارسال ایمیل های ناخواسته^۴ و روش های دولت های این اتحادیه، موضوع فصل چهارم این کتاب می باشد. در فصل پنجم تلاش شده است تحولات انجام گرفته در نظام حقوقی فرانسه، متأثر از دستورالعمل ۰۲/۵۸ و اختطار کمیسیون اروپایی به منظور درک جایگاه قانونی دستورالعمل ها مورد بحث قرار گیرد. فصل ششم به نگرش قانون گذار انگلیسی در تهیه و تصویب سند قانونی ارتباطات الکترونیکی و حریم خصوصی^۵ ۲۰۰۳ به عنوان قانونی جامع در این حوزه اختصاص یافته است. برای درک صحیح از نگرش دول عضو اتحادیه نسبت به مسائل حقوقی این محیط بویژه حریم خصوصی در داده های شخصی، در نتیجه گیری این کتاب خلاصه ای از روند قانون گذاری دول فوق الذکر در پرتو دستورالعمل های پارلمان اروپا و شورا ارائه شده است.

1- opt principle

2- opt-out

3- opt-in

4- unsolicited e-mails

5- Privacy and Electronic Communications Act 2003